

**FORSLAG TIL NYE FORMER FOR AFGANGSPRØVER
HVOR FAGENE LIGESTILLES OG FOLKESKOLENS
KVALITETER DOKUMENTERES.**

Debatoplæg om

Evaluering og afgangsprøver i folkeskolen.

**BØRNE- OG KULTURCHEFFORENINGEN FORESLÅR AT DER
IVÆRKSÆTTES UDVIKLINGSARBEJDER, DER KAN SKABE
GRUNDLAG FOR EN FOLKESKOLEREFORM, DER GØR ALLE
FOLKESKOLENS FAG TIL AFGANGSPRØVEFAG.**

BKF anbefaler at fagene dansk, matematik og engelsk fortsat skal være faste, prøveforberedende fag. Derudover ønsker BKF at alle fag ligestilles, således at der hvert år trækkes lod mellem folkeskolens øvrige fag. Det skal herved sikres at eleverne aflægger prøve i et fag inden for både den naturfaglige, det humanistisk/samfundsfaglige, og det praktisk-musiske faggruppe.

BKF foreslår bl.a.

- at prøverne i deres sigte er knyttet til fagenes slutmål,
- at afgangsprøverne tilrettelægges, så de nøje knytter sig til den undervisning, der har været ramme om elevernes læring,
- at der udvikles prøveformer, der indgår i en god sammenhæng med fagenes egenart
- at prøveafviklingen i sin helhed bliver alsidig, så eleverne får mulighed for at dokumentere deres personlige kundskabstilegnelse, evne til informationssøgning, samarbejde, fordybelse mm.,
- at en del af prøveafviklingen – fx i ét af fagene – af den enkelte skole kan besluttes at foregå integreret i den daglige undervisning hen over skoleåret, så afgangsbetømmelsen kan omfatte en samlet vurdering af flere af elevens opgaveløsninger
- at eleverne får mulighed for at vælge mellem et udvalg af forberedelses- og prøveafviklingsformer i ét eller flere fag
- at der udformes særlige bestemmelser vedrørende prøveafvikling for elever med behov for særlige hensyn.

Forslaget betyder ikke at BKF vil anbefale nationale standarder eller omfattende testbatterier som midler til pædagogisk udvikling. Der skal heller ikke være flere prøver

for folkeskolens afgangselever. BKF ønsker en dansk måde at forbedre folkeskolens evne til at dokumentere sine resultater.

Projektet, "En skole i bevægelse", kan være en naturlig ramme for initiativer, hvor nye ideer afprøves.

BKF finder det naturligt at relevante organisationer indrages et reformforberedende arbejde, herunder også de faglige foreninger.

BKF tilbyder hermed at give konstruktive bidrag i en sådan proces.

Indledning og baggrund.

BKF har tidligere fremlagt synspunkter om evaluering, bl.a. ved udgivelse af "Folkeskolen i det 21. århundrede"(1999) og senest foreningens notat "BKF-pointer om evaluering"(2002). Den fortsatte debat om folkeskolen og dens resultater er siden blevet tilført vinkler fra regeringen - bl.a. i regeringsgrundlag II (2003), og udgivelsen "Bedre Uddannelse" (2002). Endelig har folkettinget med virkning fra indeværende år vedtaget ændringer i folkeskoleloven som bl.a. indebærer fælles, nationale trin- og slutmål i alle fag og krav om synlighed og sammenlignelighed i uddannelserne.

BKF finder hermed anledning til et yderligere bidrag til debatten med et forslag, der kan føre til en reform af folkeskolens afgangsprøver. BKF ønsker at medvirke til at styrke folkeskolens fag og folkeskolens muligheder for at dokumentere at den lever op til fagenes slutmål.

BKF betragter evaluering som en naturlig del af enhver moderne organisations virksomhed. Således ønsker BKF at folkeskolen udvikler en kultur, hvor løbende intern og lejlighedsvis ekstern evaluering kan blive den selvudviklende skoles grundlag. Styrkelsen af afgangsprøvernes dokumentationsværdi hænger nøje sammen med dette grundsynspunkt.

I dag ligger vægten i skolens evalueringspraksis i den løbende evaluering som en del af undervisningen. Der er bestræbelser på også at udvikle metoder til en valid vurdering af "best practice", bench-marking og andre former, der kan anvendes i eksternt øjemed og hvor fokus kan være eksempelvis lærerens undervisning og/eller styringen af skolernes resurser.

BKF vil med dette notat sætte fokus på afgangsprøverne som et sted at starte, når man skal styrke folkeskolens evne til at dokumentere sine resultater. Det forudsætter at rammer og indhold af prøverne ændres afgørende.

BKF er opmærksom på at afgangsprøveresultater - også i en ny og forbedret udgave - kun vil være en del af det billede, folkeskolen skal kunne give sig af selv. Men absolut væsentligt - ikke mindst i lyset af den seneste revision af folkeskoleloven.

Evaluering i folkeskolen i international sammenhæng.

De vestlige samfund, specielt inden for OECD, har de senere år sat skarpt fokus på dokumentation af resultater i uddannelserne, således også grunduddannelserne. Det har bl.a. resulteret i en række sammenlignende undersøgelser af børns kundskaber og

færdigheder i fx læsning, matematik og engelsk, men også en række ikke-faglige kompetencer.

Denne stærke opmærksomhed på skolens resultater kan ses i lyset af de parallelle udviklinger, der har fundet sted i medlemslandene. Behovet for at standse den offentlige udgiftsvækst og en skærpet international konkurrence har sat skub i decentralisering og mål- og rammestyning. Dette har øget behovet for at man politisk kan kontrollere at man får noget pædagogik for pengene.

Den danske folkeskole er - også i international sammenhæng - decentral, både derved at den nationale opgave er lagt ud til kommunerne – og ved at kommunerne har lagt beslutningskompetencer ud til den enkelte institution.

I Danmark har der derfor i de seneste år fra været udfoldet stærke politiske bestræbelser på at styrke folkeskolens fælles, nationale profil for at sikre en bedre information til offentligheden og politikerne om, hvad den danske folkeskole kan præstere. Den foreløbige slutsten er revisionen af folkeskoleloven med vedtagelsen af bindende, fælles trin- og slutmål, og loven om åbenhed og gennemsigtighed i uddannelserne.

Det vil formentlig være naivt at tro at den offentlige debat om folkeskolen, herunder kravet om bedre dokumentation, vil afvente resultatet af disse reformer. Der er derfor god grund til fortsat at overveje forandringer der kan styrke folkeskolens troværdighed udadtil.

Intern og ekstern evaluering.

Der evalueres som aldrig før i den danske folkeskole. Alligevel synes der at være en forholdsvis lille viden i offentligheden om skolens resultater. Årsagen kan meget vel være at det meste af den evaluering der foregår i folkeskolen ikke egner sig til ekstern dokumentation. Der er i stor udstrækning tale om løbende evaluering, fx pædagogiske diagnostiske prøver, porteføljer, elevsamtaler o.a., som metodisk er knyttet til – og uundværlig for - undervisningsdifferentiering. Det typiske ved denne type af evaluering er at den er individualiseret, den er kvalitativ og den er vanskelig at kvantificere som et (dvs skolens) resultat.

Der mangler derimod evalueringsmetoder, der kan generere et resultat, som kan relateres til den danske folkeskole. Det kan skyldes at den kommunale folkeskole nok er fælles, men ikke ens. Det betyder at det ikke hidtil har været muligt at pege på ét målepunkt, som alle skoler – og skolevæsener – kunne identificere som deres topprioritet.

Der er derfor udviklet få, om overhovedet nogen, kvantitative evalueringsmetoder der specifikt relaterer sig til de danske folkeskoler. Der gennemføres med mellemrum kvantitative undersøgelser over forældreholdninger eller forventninger til skolen, men de er generelle ”opinionsmålinger”.

Evaluering er knyttet til mål.

Evaluering er den overordnede term for den vurdering eller måling, der skal afgøre i hvilken udstrækning et givet mål er nået. At evaluere noget, som man ikke har sat mål for er absurd. De netop vedtagne bindende, fælles trin- og slutmål for alle folkeskolens fag er derfor en anledning til at overveje, hvilke følger denne ændring bør få for folkeskolens evalueringspraksis.

Spørgsmålet trænger sig i særlig grad på i forbindelse med det udviklingsprojekt, der er knyttet til lovændringen, ”En skole i bevægelse”, der som ét af sine indsatsområder har udvikling af prøveformer. Der foreligger altså en mulighed for nu at udvikle metoder til at dokumentere alle danske folkeskolers resultater ved at relatere dem til mål, der er ikke blot fælles, men ens for alle.

BKF siger nej tak til nationale standarder.

Den danske folkeskolelov lægger stor vægt på at elevernes læring skal medvirke til deres personlige, alsidige udvikling. Det vil sige at processen, skolens rammer mm. er centrale dele af det børn skal lære i skolen.

Den enkelte folkeskole er over for byråd og skolebestyrelse ansvarlig for at løse sin lovpligtige opgave med respekt for lokalområdet forventninger og forudsætninger. En folkeskole i et velhaverdistrikt må have en tilgang til sin pædagogiske opgave som på væsentlige områder er forskellig fra den måde det skal gøres i fx en skole i et område med hovedsageligt almennyttigt boligbyggeri, mange på overførselsindkomst og mange tosprogede elever. På tilsvarende måde skal den enkelte lærer tilpasse sin undervisning til det enkelte barn.

Dette faktum spiller formentlig en afgørende rolle for at det i Danmark har været, og er, meget vanskeligt at finde et fælles nationalt - og enkelt - udtryk for folkeskolens resultater.

Omvendt er det en kendsgerning at gennemsnitskaraktererne fra afgangsprøverne i folkeskolen er til rådighed for offentligheden. Uanset metodiske problemer må folkeskolen indstille sig på at det vil være en stående mediemæssig sensommer-stunt at samtlige skolevæsener i Danmark ranglistes efter afgangsprøveparameteren.

Når BKF siger nej til nationale standarder, hænger det sammen med at de modeller for noget sådant, som man kan finde specielt i angelsaksiske landes skoler - ikke troværdigt kan kalkeres over på et decentralt styret, differentieret undervisningssystem. En standard vil som udgangspunkt være et politisk vedtaget "forventningspunkt", som meget vel kan udvikle sig til at blive et mål - i stedet for netop et gennemsnit i en normalfordeling. Dette søges imødegået ved at standarder og målingsresultater renses for bl.a. socioøkonomiske variable. Det var således også tilfældet med den undersøgelse af karakterergennemsnittene ved folkeskolens afgangsprøver som blev offentliggjort i august 2003.

BKF's vigtigste anke mod standarder er imidlertid at de ikke virker fremmende for den enkelte skoles vilje til at evaluere sig selv - hvilket er grundlaget for en selvudviklende skole og som er basalt for BKF's opfattelse af en moderne folkeskole.

BKF ønsker et højere ambitionsniveau.

BKF ønsker at bidrage til udvikling af enkle kvantitative udtryk for den danske folkeskoles resultater. BKF mener imidlertid ikke at sådanne "output"-målinger kan stå alene. De må suppleres med en fortsat udvikling af metoder, der beskriver og evaluerer de forhold på skoler, der skal være i orden for at eleverne kan lære noget - med andre ord evaluere skolens "rammer for virkelyst, fordybelse.."(Lov om Folkeskolen, § 1, stk 2)), skolens demokratiske dannelsesopgave mm - med andre ord: metoder der kan give skolerne redskaber til at leve op til loven.

I denne sammenhæng vil BKF foreslå at man starter med folkeskolens afgangsprøver. På dette område har folkeskolen en lang tradition, og det er også det eneste felt hvor vi har et velkendt og kvantificerbart udtryk for en præstation eller et standpunkt.

Styrkelse af kundskabstilegnelsen er nødvendig.

Det seneste folkeskoleforlig er den lovmæssige konsekvens af de kendsgerninger der foreligger fra flere års internationale undersøgelser. Folkeskolen er nødt til at rette opmærksomheden på kundskaberne. Trin- og slutmål er efter BKF's opfattelse en håndsækning til skoler og lærere til at sikre et fælles fokus.

Det er efter BKF's opfattelse et problem at fagene i folkeskolen ikke er ligeværdige. En række fag, bl.a. de praktisk-musiske og de samfundsfaglige, er ikke afgangsprøvefag. Evalueringsinstituttet har påvist at det bl.a. betyder at disse fag nedprioriteres af skolerne - og dermed, meget nærliggende, også af eleverne.

Det har tidligere været god latin i folkeskolekredse at måden at gøre fagene ligeværdige på, vil være at gøre dem alle prøveløse. BKF ønsker at gøre op med denne opfattelse.

Alle fag som prøvefag.

BKF foreslår at man går den modsatte vej: Alle fag i folkeskolen skal være prøvefag. Det skal med det samme understreges at BKF ikke mener at antallet af prøver i folkeskolens afgangsklasser skal forøges. Hensigten er derimod at der skal sættes kræfter i for at udvikle nye, prøveformer, der afspejler skolens alsidige opgave, som ligestiller fagene og gør eleverne til aktive parter i prøveforberedelse og -afvikling.

At der også skal aflægges prøver i fx de praktisk-musiske fag vil efter BKF's opfattelse udgøre en selvstændig inspiration for udviklingen af nye prøveformer i de øvrige fag.

Det forudsættes at der udvikles prøveformer, der opfylder de intentioner som fremgår af "En Skole I Bevægelse". Det betyder bl.a. at prøveformerne bedst muligt skal afspejle elevernes alsidige personlige kompetencer på en sådan måde at det fremgår at disse indgår som en del af folkeskolens kundskabsfortællelse. Det drejer sig fx om evnen til opsøge, ordne og vurdere information, evnen til at handle på sin viden, evnen til at skabe og vedligeholde samarbejde og netværk, evnen til at skabe sammenhæng, indsigt i overbegreber mm

På denne måde ønsker BKF at tilkendegive ønsket om, at en enkel og kvantificerbar dokumentation af folkeskolens ydelser afspejler, hvad eleverne véd (har lært) og hvorvidt de er i stand til at anvende og formidle deres viden.

Risici?

Der er fra forskellig side peget på risici ved at fokusere på prøvekravene i folkeskolen. Eksempelvis:

1. Prøver kommer til at styre undervisningen utilsigtet.

Tankegangen er at der opstår risiko for en indsnævring af undervisningens bredde ved at man koncentrerer sig om dét der skal prøves i.

BKF ønsker afgangsprøver, der nøje er knyttet op til fagenes fælles slutmål. Styringen bør i videst muligt omfang være tilsigtet, sådan at faglige og pædagogiske

væsentlighedskriterier om valg af emner, kundskabs- og færdighedsområder på forhånd fastlægges i lærernes årsplaner.

2. Prøver favoriserer bestemte måder at lære eller arbejde på. Det medfører at visse elever stilles ringere i udgangspunktet.

BKF foreslår at alle fag skal omfattes af en vifte af prøveformer. Der bør efter nærmere retningslinier være valgmuligheder for eleverne vedr. prøveformer i fagene.

3. Prøverne tager meget administrativ tid og undervisningstid fra skolerne og eleverne.

BKF ønsker som nævnt ikke flere prøver. Foreningen foreslår at afgangsprøven i visse fag foregår integreret i undervisningen i løbet af året. Eksempelvis kan Undervisningsministeriet forud for skoleåret beslutte at afgangsprøven i et bestemt fag erlægges ved et antal projekter i løbet af skoleåret, som alle skal have en bedømmelse. Gennemsnittet af fx de 3 bedste karakterer (af fx 4) udgør prøvekaraktren.